

KOMÁROMI GABRIELLA

„...megszólalni nehéz, hallgatni bűn”

FŰZFA BALÁZS: LÉTEZÉSFORMÁK

Tárgyválasztásában, műfajaiban, hangvételében, beszédmódjában nagyon sokszínű ez a kötet. Interjúk, esszék, tanulmányok, kritikák, recenziók, emlékezések. És Fűzfa Balázs állócsillagai: újra és újra Radnóti, újra és újra Ottlik. Szinte minden belefér a vas-kos kötetbe. Még az is, amit magam kihagytam volna: előszók, utószók, fülszövegek, egyéb kisebb írások. A cím persze megengedi ezt a tágasságot, hiszen mi ne férne bele a *Létezésformákba*. Közben szakadatlanul meggyőz arról, az életben semmi se fekete és fehér. Sem a történelemben, sem a mindennapokban. De a relativizmus diktatúrájától minden gondolata messze van. A fogalmazásmód teszi, hogy ezekben az írásokban a legbonyolultabb dolgok is hétköznapivá lesznek, máskor meg egy-egy mondat a maga elvontságával rettenetesen sokat sűrít magába. Így néha olyan dolgok kerülnek egymás mellé, amelyeket együtt soha nem emlegetnénk. „...1968-ban annyi minden történt! – írja. „Bevezették az új gazdasági mechanizmust, lezajlott a II. Táncdalfesztivál (az Illés együttes győzelmével) beindult a Coca-Cola gyártása, feltalálták a Túró Rudit...” (256. oldal) Emlék abból az esztendőből, hogy gyerekként az utcán tankokat látott, és hogy azon a télen, 1969 januárjában lángra lobbantotta magát a 17 éves Bauer Sándor. (Fájó, hogy nem viszünk neki virágot a Rákospalotai temetőbe, mint Prágában Jan Palachnak. Sokan azt sem tudják, hogy a Nemzeti Múzeum lépcsőin égett a máglya.) „...miért hagytuk, hogy így legyen?” – kérdezi a felejtéseinket számon kérve Illésék dal-szövegével. Egy generáció írásai a *Létezésformák*. Mi több, egy generáció lelkiismeret-furdalásait is őrzi. Nagy tanulság a jövőre nézve, hogy: „...megszólalni nehéz, hallgatni bűn.” S az is, hogy milyen könnyű könnyedén felejtetni. Sőt: felejtetni.

Fűzfa Balázs személyiségéhez kezdettől hozzátartozik, hogy minden gondolatával, írásával felméri, hogyan taníthatna, miként adhatná mindezt tovább. Számtalanszor azt is megpróbálta, hogyan teremthető hangos közösség az irodalom köré. (Gondoljunk a nagy versmondásokra, amelyekre Jordán Tamással szövetkezett! Megpróbálta átélni tanítványaival Kosztolányi versének híres hajnalát *A hajnali részegség* befogadásakor. Eljátszották.) Őt egyszerűen így érdekli a világ. Egyszerre született tudósnak és tanárnak. Néha még rangsorol is. „... mindig a tanárság volt az, ami a szívemhez legközelebb állt.” írta. Az élményközpontú irodalomtanítás szenvedélyes megszállottja. Mindenki sajnálhatja, aki nem tanulhatott a tankönyveiből. Én meg azt, hogy nem taníthattam belőlük. Ahhoz, hogy vele tartsunk, vállalni kell a türelmét. A „nagy Zsolnai Józsefet” idézi, aki bár maga türelmetlen ember volt, számtalanszor elmondta, hogy a pedagógia bizony a „türelem tudománya”. (369. old.) „...nem várhatom el – figyelmeztetem magamat is –, hogy mindenki Tolsztoj legyen, Dosztojevskij, Móricz Zsigmond meg Petőfi Sándor.” – írta. (52. old.) De ettől még megszülethet a megértés, a kreatív beleélés, a világ befogadása. A tankönyv nem köthet gúzsba, az irodalomta-

nítás célja a sokszínűséggel való találkozás és a gondolkodásra biztatás. Szeretné a művekkel azt is átadni, hogy az ember lehet boldog, egyik ember örülhet a másiknak. (Az ajánlott olvasmányok, kötelező szövegek régóta a halál, a magány, a gyűlölet, a szenvedés felé húznak.) Újra és újra visszatérő gondolat, hogy a kánonokat nem lehet csak úgy lerombolni. A kerettantervben végképp nem. Herczeg Ferencről nem szabad megfeledkezni, de Kosztolányi, Móricz, József Attila korát illetően nem szabad megkísérelni, hogy újra írófejedelem legyen. A fejedelemség ártott az neki annak idején is. Wass Albert jó író, maradandó verse is van, tisztességes volt embernek is, de nem mérhető Szabó Lőrínchez, Illyéshez, Pilinszkyhez. Átéltük, átvészeltük már a mögöttünk lévő évtizedek kánonrombolásait. Mire voltak jók? A művészetek kikezdetlen ténye, hogy ötven év múlva csak a legjobbak számítanak. Ebbe ideig-óráig kultúrpolitikai szándékok belenyúlhatnak, de csak addig. Nagy tanulsága az irodalomtörténetnek, hogy alapjában véve kevés a méltatlanul elfelejtett irodalom. Csak annyi, amennyi erőltetett mozdulatok nélkül, a felfedezés örömeivel kiigazítható.

Fűzfa Balázs nem csak a szombathelyi egyetemen, hanem ötödik éve a marosvásárhelyi színiakadémián is tanít. Nemrég a Helikoni Konferencián (2021) derült ki, nála többet, érdekesebbet, érvényesebbet senki nem tud arról, hogy is élünk egymással száz évvel Trianon után. Otthon van itt is, ott is, talán nem is használja a határainkon túli magyar irodalom szót. A harmadik állócsillaga Dzsida Jenő. Régóta. És újra és újra felbukkannak nem felejthető nevek, művek: Szilágyi Domokos, Kányádi, Kovács András Ferenc, Domonkos István, Gion Nándor és a többiek. Irodalomtörténeti jelenségekkel kapcsolatban nagyregiókban (Trieszt, Szombathely, Kőszeg, Bécs, Prága) is mer gondolkodni. „Vékony jégen jár”, ahogy Esterházy mondja az efféle merészségről, de nem török be alatta. Sohasem hirtelen vág az ilyen kalandba, Ottlik-kutatásai vezetik a posztmodern sajátos térképéhez. A Trieszti-öböl Ottlik regényében a szabadság szimbóluma.

Gyűjteményes kötetekkel kapcsolatban ritkán emlegetünk olyasmit, hogy naprakészek. Fűzfa Balázs kötete az. Nem csak arról esik szó, hogy Pilinszky százéves, hanem arról is, hogy itt a koronavírus. Az Élet és Irodalomban megjelent recenzióit, kritikáit 2017-től 2021-ig időrendben követhetjük. (227-331. old.) Több, mint száz oldal! Csak a kritikái kitennének egy kötetet. És képesztő, milyen gazdag ezeknek az írásoknak a tematikai világa. De az Ottlik-kérdés olyan, mint a bűvópatak. Így vagy úgy, újra nála találjuk magunkat. Szinte természetes, hogy a kötetet az *Ottlik-séta Kőszegen* c. terjedelmesebb írás zárja. Akár példa is lehetne az élményszerű irodalomtanításra. Képzletben végigmegyünk az Ottlik-sétányon. Fűzfa Anna és Ifj. Fűzfa Balázs fotói kísérnek bennünket szövegrészletekkel. A képeket is látjuk a falon. (A szerző lánya, fia a fotósok.) Motívumok elevenednek meg séta közben, amelyeket eddig tán észre se vettünk. Nagyon végiggondolt a szerkezet. A kötetet Lázár Fruzsina interjúja nyitja. Az Ottlik-séta utolsó állomása pedig az Ottlik-Lázár kapcsolathoz visz, a Dömdödöm-kérdéshez és a többihez. Sajnálom, hogy néhány éve lap pang az a kiadatlan naplórészlet, amelybe mottóul Lázár ennyit írt: „Dömdödöm/Ottlik”. De még lefényképezhettem, közreadhattam a *Napút*ban, amíg el nem tűnt.

Szombathely, Savaria, 2021. 482 old.

